

Проф. О. М. Касьянова

Харківська медична академія післядипломної освіти
Кафедра педагогіки, філософії та мовної підготовки

Парадигмальний підхід до розвитку теорії та практики освіти

Інноваційні зміни у різних сферах суспільного життя спричиняють розгортання наукових і практичних досліджень ідей, цінностей та переконань, провідних принципів діяльності у відповідний історичний час. Визначення методологічних орієнтирів та наукове забезпечення реформаційних процесів в освітній галузі України потребує ретроспективних генез, порівняльних педагогічних досліджень, видокремлення тенденції розвитку освітніх систем в провідних країнах світу, геополітичних регіонах та глобальному масштабі. Зазначимо, що розвиток суспільства і зміни у відносинах між людьми завжди знаходили своє відображення в практиці освіти і спричиняло вибудову узагальненого наукового знання у вигляді парадигм, концепцій, теорій.

Обґрунтуванню і дослідженню різних освітніх парадигм, вивченню освітніх явищ на засадах парадигмального підходу присвячено наукові розвідки Є. Бондаревської, В. Гамідова, І. Ільїнського, В. Каліни, І. Колесникової, Г. Корнетова, О. Прикот, Н. Ромаєва, В. Серікова, М. Урядової, І. Фомічової, Є. Шиянова, Є. Ямбурга та інших науковців.

У сучасній довідковій літературі [3] парадигма (від грец. *paradeigma* — приклад, зразок) визначається як модель постановки проблем, що береться за зразок вирішення дослідницьких завдань; є умовою певного виду теоретичної діяльності та включає в себе сукупність ідей, цінностей та переконань, визначених і визнаних науковими колами. Вона спричиняє розвиток і збереження наукових традицій, знаходить своє втілення у підручниках або у класичних працях учених і на багато років визначає коло проблем і методів їх розв'язання в певній галузі науки. Відтак, парадигма є основою практичної діяльності, а її повна або часткова зміна науковою революцією.

У філософії науки поняття парадигми було введено позитивістом Г. Бергманом для характеристики норма-

тивності методології, проте поширення категорія набула після робіт американського історика фізики Т. Куна.

У сучасних педагогічних дослідженнях поняття «парадигма» набуло чимало розповсюдження, оскільки воно є методологічним феноменом, яким послуговуються і науковці, і педагоги-практики. Проте сам термін «парадигма» у науковій спільноті викликав дискусію, що знайшла різні форми прояву, зокрема, у його потрактуванні. Так, у теорії та практиці освіти використовують поняття як «педагогічна парадигма», так і «освітня парадигма». Педагогічна парадигма визначається як сталий, значний, погляд, певний стандарт, зразок рішення освітніх і дослідних задач (Є. Бондаревська, С. Кульневич, В. Слатьонін). Зміст поняття «освітня парадигма» розглядається у контексті існування освітньо-історичного процесу як синтез онтологічних і індивідуальних аспектів педагогічного мислення та поведінки.

На думку дослідників [4], зацікавленість цим методологічним феноменом, зумовлено такими чинниками: 1) втрата педагогікою методологічного опертя, пов'язаного, наприклад, з ревізією постулатів марксистсько-ленінської методології; 2) розвиток інноваційних процесів в освіті, що вимагає осмислення науковцями і практиками різноманітної, суперечливої педагогічної реальності у контексті її цілісності; 3) бажання знайти науково обґрунтований підхід до перетворення педагогічної дійсності.

Розглянемо основні освітні парадигми, що відбивають сутність базових модифікацій навчання і виховання, спираючись на науковий доробок Л. Буркової [2].

Відомою і чи не найпоширенішою у сучасній системі освіти України є *парадигма авторитарної педагогіки*, яку ще називають *знаннєвою* або *традиційною*. Її народження, становлення і розвиток пов'язані з історією розвитку колишнього СРСР.

У історії цієї країни можна виокремити час, коли, з огляду на соціально-економічні, суспільно-політичні умови, приймалися і реалізовувалися програми ліквідації неграмотності, пізніше — здобуття обов'язкової семи-, восьми-, дев'ятирічної, а згодом — загальної середньої освіти. Це мотивувалося потребою держави у власних кваліфікованих фахівцях з достатньо високим рівнем знань, яким вимірювався престиж держави у світі. Саме тоді головною метою було дати суму знань учням з обов'язкових циклів предметів, що вважалося важливішим за розвиток особистості як окремої одиниці суспільства. Мета конкретизувалася завданнями — навчити чітко визначеним та закріпленим у державній програмі знанням, умінням, навичкам, чим і вимірювався розвиток особистості. До речі, успішний запуск СРСР космічного супутника у 1957 р., США та інші розвинуті держави світу розцінили як свідчення існування вищого рівня компетентності радянських учнів з математики та природничих наук [6].

Отже, з'явилася педагогічна парадигма із суто знаннєвою орієнтацією. Вона склалася у педагогіці індустріального суспільства, зорієнтована на цінності знань («знання-сила»), в якій основними теоретичними установками виступали принципи класичної дидактики, а методологія відповідає логіці наукової раціональності. Це, у свою чергу, зумовило технологізацію навчального процесу, який вибудовувався як поетапний, педагогічно керований рух учня (того, хто навчається) від незнання до знання, де йому відводилася роль об'єкта. Тобто учень заучує, поглинає готові істини; майже не розмірковує, не має права на власний темп навчання, що спонукає до розвитку відповідних відносин між педагогом і учнем, які називають авторитарними.

Не зважаючи на сувору орієнтованість парадигми авторитарної педагогіки на знання, а не на особистість учня, в ній народилися і успішно працюють у теперішній час моделі і технології навчання, які вважалися революційними у свій час, але однозначно для цієї парадигми — інноваційними.

Прикладом педагогічної технології, яка виникла у межах цієї парадигми — технологія оптимізації навчання Ю. Бабанського, під керівництвом якого у 70-х роках минулого століття в країні розгорнувся масовий рух з удосконалення навчально-виховної системи. В основі цієї технології покладений принцип оптимальності, що вимагає досягнення максимально можливих результатів при мінімально необхідних витратах часу і зусиль. Він також передбачає врахування вимог розумності, раціональності, почуття міри у реалізації всіх елементів навчального процесу, який має досягати не просто кращого, а найкращого для даної ситуації рівня свого функціонування.

«Оптимальним, — пише Ю. К. Бабанський, — ми вважаємо процес навчання, що відповідає одночасно таким критеріям: а) зміст, структура і логіка функціонування його забезпечує ефективно і якісно рішення завдань навчання, виховання і розвитку школярів відповідно до вимог державних навчаль-

них програм на рівні максимальних навчальних можливостей кожного школяра; б) досягнення поставлених цілей забезпечується без перевищення витрат часу, відведених діючим навчальним планом для класних занять, а також без перевищення максимальних норм часу, встановлених шкільної та трудової гігієною для домашніх занять учнів і вчителів, що одночасно має попередити фактичне перевто- миття вчителів та учнів» [1].

У сучасному освітньому процесі актуальними залишаються моделі проблемного і розвивального навчання, які народилися у парадигмі авторитарної педагогіки.

Проблемне навчання — це така організація освітнього процесу, що передбачає створення проблемних ситуацій, вирішення та вирішення тими, хто навчається, проблем, які відображають діалектичні суперечності у пізнаванню об'єкта та віддзеркалює суперечності у процесі його пізнання суб'єктом. Тобто у навчальному процесі створюються пізнавальні труднощі, для подолання яких, ті, хто навчається, мають здобути нові знання або докласти інтелектуальних зусиль. Змістовний аспект проблемного навчання відображає об'єктивні суперечності, що закономірно виникають у процесі пізнавальної діяльності того, хто навчається, які становлять джерело руху та розвитку в будь-якій сфері.

Розвивальне навчання передбачає орієнтацію навчального процесу, його змісту, принципів, форм і методів на розвиток потенційних можливостей людини, її інтелектуальну, чуттєву, вольову сфери. Відтак, основне завдання педагога полягає в організації навчальної діяльності учня, спрямованої на формування його розумових здібностей, пізнавальної активності, самостійності, пізнавальних інтересів.

На відміну від традиційного навчання, розвивальне навчання сприяє не лише засвоєнню знань, а й оволодінню способами навчальної роботи, уміннями самостійно будувати свою діяльність, шукати і знаходити найбільш раціональні способи, переносити їх в умови, які безпосередньо не задані навчанням. Отже, головна мета розвивального навчання передбачає загальний розвиток учня, його розуму, волі, почуттів, які є основою засвоєння знань, умінь і навичок. Проте в ньому розуміється розвиток не конкретної особистості як суб'єкту навчання, а загалом розвиток дітей певного віку.

Зауважимо, що і у теперішній час у рамках парадигми авторитарної педагогіки з'являються інноваційні або оновлені елементи навчання і виховання на рівні змісту освіти, технологій, методик, а й іноді і моделей навчання і виховання.

Парадигма маніпулятивної педагогіки у західних країнах світу існує достатньо давно. Це відомі система М. Монтесорі і метод проектів. Незважаючи на те, що ця парадигма та притаманні їй системи навчання і виховання довели свою ефективність, все ж таки вони не набули широкого розповсюдження на теренах України, оскільки більше підходить не для масової освітньої практики, а для індивідуального навчання, або навчання маленької групи учнів.

У парадигмі маніпулятивної педагогіки учень є одночасно об'єктом впливу і його суб'єктом. Тобто мета і механізм розвитку проектується педагогом, але учень досягає результату самостійно, без втручання дорослого.

Так, головними принципами системи М. Монтесорі є такі: 1) кожна дитина розвивається за своїм особистим, абсолютно індивідуальним планом у спеціально підготовленому середовищі; 2) завдання педагога організувати діяльність учня так, що б його творчий потенціал отримав максимальний розвиток; 3) принцип самокорекції: учень сам бачить власні помилки, а не отримує погану оцінку з боку дорослого. Це знайшло відображення у гаслі «Допоможи собі сам»; 4) принцип різновікового комплектування груп, де доросліші учні допомагають меншим тощо.

З огляду на засадчі принципи системи М. Монтесорі, зазначимо, що головна відмінність навчання у парадигмі авторитарної педагогіки та парадигми маніпулятивної педагогіки полягає у тому, що в останній передбачається відношення до дитини, учня як до неповторної, унікальної особистості, з власною траєкторією розвитку, способами і строками освоєння оточуючого світу. Крім того, маніпулятивна педагогіка вимагає від педагога високого рівня особистісного, інтелектуального розвитку, енциклопедичної обізнаності, знання тонкощів вікової та педагогічної психології. Тому частіше в практиці можна зустріти лише елементи даної системи.

В основу методу проектів як похідної парадигми маніпулятивної педагогіки, покладені педагогічні концепції американського філософа і педагога Дж. Дьюї, що сповідував філософію прагматизму. Провідним постулатом прагматизму Дж. Дьюї визнавав твердження, що значення тієї чи іншої ідеї може бути встановлене лише в результаті її практичного застосування. Відтак, основним принципом навчання у прагматичній педагогіці він вважав «навчання через дію», а його сутність — відкриття, тобто по-стійне, реальне втілення чогось нового.

Ідеї навчання засновані на використанні методу проектів широко впроваджувались у школах Радянського Союзу. Вчителі активно переймали досвід американських освітян. Цей метод приваблював тим, що сприяв вихованню в учнів ініціативи, самостійності, колективізму, наполегливості у досягненні мети, адже його основними засадами були: 1) необхідність не тільки передавати учням суму тих чи інших знань, а й навчити набувати знання самостійно, уміти користуватися набутими знаннями для вирішення нових пізнавальних і практичних завдань; 2) актуальність набуття комунікативних умінь і навичок, умінь працювати в різноманітних групах, виконуючи різні соціальні ролі; 3) розвиток умінь користуватися дослідницькими методами: збирати необхідну інформацію, вміти аналізувати її з різних точок зору, висувати гіпотези, робити висновки тощо.

На відміну від американської практики, радянському варіанту методу проектів була властива широка політична і соціальна спрямованість, зміст проектів націлював на розв'язання проблем доби соціалістич-

ної побудови народного господарства, формування в учнів комуністичного світогляду (наприклад, проекти, що виконувались у радянській школі: «Участь у весняній посівній компанії», «Сільськогосподарський реманент артілі, комуни», в американській — «Вивчення поточних подій методом проектів» із створенням «Енциклопедії поточних подій»).

Хоча у ряді шкіл метод проектів успішно втілювався у життя, більшість педагогів не сприймали його як систему педагогічної роботи. Постановою ЦК ВКП (б) від 5 вересня 1931 р. проектний метод був засуджений і ліквідований як несумісний з радянською системою освіти.

На відміну від історичних передумов, у яких виникли та розвивались парадигми авторитарної та маніпулятивної педагогіки, новий етап соціально-економічного, суспільно-політичного розвитку визначається об'єктивною потребою суспільства в новій людині, яка не тільки має знання та реалізує себе завдяки їм, а в людині інтелектуальній, з розкріпаченням від догм мислення, яка живе в складному, суперечливому, динамічному середовищі, людині, здатній до самостійних, відповідальних дій і рішень. Методологія побудови концепції нової демократичної держави, демократичного суспільства, основою якого має стати самоорганізація і саморозвиток його складових елементів, зворотний зв'язок між особистістю і державою полягає «...в переході до нової парадигми розвитку, коли не технології, не економіка, а людина в її новій якості стане метою і смыслом прогресу. У цих умовах виникає і стверджується людиноцентризм — нова стратегія поступу суспільства, в основі якої не накопичення матеріальних благ і цінностей, а орієнтація на цінності духовні, на знання, культуру, науку, без яких життя втрачає сенс і перспективу» [8].

Отже, підвищується цінність особистості, а відтак — змінюється і ставлення до освіти. Актуальними в педагогічній практиці стають теоретичні положення гуманної педагогіки, ідеали якої приймаються науковим співтовариством як загальні і безумовні. Результатом цього став розвиток гуманітарної методології як підґрунтя зміни освітньої парадигми.

Отже, третя парадигма — *парадигма педагогічної підтримки* або *гуманістична парадигма* виникла у другій половині ХХ ст. як альтернатива авторитарній і, разом з тим, як синтез двох попередніх парадигм. В її основі лежить ідея рівноправного партнерства педагога й учня. А тому перехід до гуманістичної парадигми передбачає переоцінку всіх компонентів педагогічного процесу у контексті їхньої людиноцентричної функції та головним змістом є утвердження людини як самодостатньої цінності, свідомого суб'єкта своїх дій, чий вільний та всебічний розвиток є необхідною умовою суспільного поступу. Отже, у центрі цієї парадигми — особистість учня, студента, слухача як суб'єкта навчальної діяльності й суспільних відносин. Зрозуміло, що в рамках цієї парадигми діє система педагогічних відносин «суб'єкт — суб'єкт».

У межах цієї парадигми народилася інноваційна технологія навчання — технологія педагогічної під-

тримки. Термін «педагогічна підтримка» вперше застосував у педагогічній науці О. Газман. Під цим терміном він розумів процес, що дає змогу викладачу зосередитися на позитивних показниках розвитку суб'єкта навчання з метою зміцнення його самооцінки. Отже, реалізація технології педагогічної підтримки передбачає спільне зі студентом (слухачем) визначення інтересів, цілей, можливостей і шляхів подолання перешкод (проблем), що заважають досягати позитивних результатів у навчанні, спілкуванні, житті.

До чинників успішного впровадження в освітнянську практику технології педагогічної підтримки відносять:

- згоду суб'єкта навчання на допомогу і підтримку викладача;
- опір на наявні потенційні можливості та позитивні якості особистості того, хто навчається;
- віра у можливість суб'єкта навчання;
- орієнтація на здатність студента (слухача) самостійно долати перешкоди;
- спільність, співробітництво, сприяння, взаємодія;
- доброзичливість та безоціночність;
- рефлексивно-аналітичний підхід до процесу і результату навчання;
- підтримка прагнення до самостійності, самодосконалення, саморозвитку.

Отже, педагогічна підтримка є системою засобів, що забезпечують допомогу тим, хто навчається, у самостійному індивідуальному виборі — моральному, соціальному, професійному, екзистенціальному самовизначенні, а також допомога у подоланні перешкод самореалізації в навчальній, комунікативній, професійній і творчій діяльності.

Основою технології педагогічної підтримки стає особистісно орієнтований підхід, що за визначенням В. Лозової, є опорою на природний процес саморозвитку здібностей, самовизначення, самореалізацію, самоствердження особистості, створення для цього відповідних умов [5].

У теперішній час особистісно орієнтований підхід проголошений провідною тенденцією розвитку педагогічної теорії і практики.

У сучасній науці він тлумачиться як [7, С. 217]:

- етико-гуманістичний принцип спілкування педагога і вихованця (на рівні буденної, найбільш масової педагогічної свідомості);
- принцип синтезу напрямів педагогічної діяльності навколо її головної мети — особистості;
- пояснювальний принцип, що розкриває механізм особистісних новоутворень у педагогічному процесі: ніякі зміни у життєдіяльності людини не можуть пояснені без розуміння їх місця і ролі в самореалізації особистості;
- принцип свободи особистості в освітньому процесі в сенсі вибору нею пріоритетів, освітніх «маршрутів», формування власного, особистісного сприйняття змісту, що вивчається (особистісного досвіду);
- принцип надання пріоритету індивідуальності в освіті в якості альтернативи колективно-нівелюючому вихованню;

• ключовий методологічний принцип вивчення, дослідження, організації педагогічного процесу (зі специфічними цілями, змістом, технологіями, який орієнтований на розвиток і саморозвиток власне особистісних властивостей індивіда.

Таким чином, сучасна освіта поступово зміщує акценти в суб'єктну площину, і в процесі ліквідації наслідків парадигми авторитарної педагогіки на перший план виходить Людина — як мета прогресу та епіцентр усіх педагогічних пошуків. Гуманістично-розвиваючий вимір освітньої практики визначає урахування внутрішнього потенціалу особистості та створення умов, у яких вона має можливість відкрити в собі якості суб'єкта навчання.

Зауважимо, що організація освітнього процесу в навчальних закладах на засадах парадигми педагогічної підтримки забезпечує не тільки особистісну орієнтацію на учня як суб'єкта навчання, але й усвідомлення педагогом своєї неоціненної ролі у формуванні цілісної особистості того, хто навчається, реалізації, незалежно від психофізіологічних особливостей, її творчого потенціалу, формування прагнення до творчої та професійної самореалізації.

Парадигма педагогічної підтримки створила фундамент для розвитку в Україні інклюзивної освіти.

Інклюзія (від Inclusion — включення) — це процес збільшення ступеня участі всіх громадян у соціальному житті, це політика й процес, що дає можливість їм брати участь у всіх програмах. Інклюзивна освіта — це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього закладу.

Основою інклюзивної освіти є почуття любові до людей і окремої особи, глибока повага до людської гідності, позитивне сприйняття індивідуальних особливостей іншої людини, визнання її прав і свобод, бажання допомагати іншому, намагання робити добро й піклуватися про благо людей.

У межах парадигми педагогічної підтримки сьогодні розвивається основний процес педагогічних інновацій, що служить надійною основою більш широких узагальнень освітнього характеру.

Формування ринку високих технологій, розвиток міжнародного трансферу знань в умовах глобалізації світової економіки, суттєво вплинуло на попит і пропозицію на ринку освітніх послуг, створило передумови для їх подальшого розвитку в контексті формування нового покоління людей, здатних до ефективно-інноваційної професійної діяльності, опанування полікультурною компетентністю, сприйняття нового високотехнологічного суспільства.

Швидка зміна технологій у різних сферах професійної діяльності людини, інформатизація суспільства призводять до того, що освіта втрачає свій разовий характер і набуває ознак неперервного процесу, все більше стає зорієнтованою на реалізацію всесвітньої доктрини «освіта протягом життя», «освіта впродовж усієї професійної кар'єри».

Отже, набуває розвитку *інформаційно-комп'ютерна парадигма освіти*. Вважають, що освіта, заснована на інформаційних технологіях, є третьою глобальною революцією у розвитку людства: перша пов'язана з появою писемності, друга — з винаходом друкарства.

Для вітчизняної системи освіти інформаційно-комп'ютерна парадигма достатньо нова, а, отже, не має однозначного визначення. В одних випадках вона трактується як сучасна інформаційна технологія, при цьому звужується її навчальна функція, в іншому — як метод, що зменшує її можливості.

Проте всі науковці і практики одностайні у думці, що її головною перевагою є широка можливість навчати на відстані великої кількості людей завдяки всесвітній мережі Інтернет. Тобто розвивається дистанційне навчання. Це, безумовно, посилює освітні можливості у масштабі не тільки ВНЗ, країни, а й світу в цілому.

Зміна парадигми освіти, перехід від репродуктивної, авторитарної освіти до освіти інноваційного типу, викликає трансформацію у системі відносин студент — викладач (учень — учитель, слухач — викладач). Саме ця система відносин стала наріжним каменем дискусії з приводу інформаційно-комп'ютерної парадигми, оскільки в ній незначне місце відводиться викладачу. Тобто відсутній емоційний контакт між викладачем і тим, хто навчається, що справляє значний вплив на розвиток особистості, її індивідуальні властивості і особливості. Тому в межах інформаційно-комп'ютерної парадигми пропонується системи відносин «суб'єкт — об'єкт — суб'єкт» (студент — комп'ютер — викладач), в якій провідне місце щодо розвитку особистості майбутнього фахівця належить не механізму, а зрілій, досвідченій і обізнаній людині — педагогу. Відтак, змінюються вимоги і до компетентності викладача.

Педагог має не лише побудувати програму індивідуального розвитку особистості студента, а й запропонувати йому комп'ютерні програми, їх варіанти чи рівні, час навчання, скорегувати процес професійного становлення індивіда.

Розвиток інформаційно-комп'ютерної парадигми спричинив новий погляд на освіту не тільки з точки зору періоду, інтервалу навчання, професійного вдосконалення людини і необхідності пристосування до постійних змін сучасного світу, а й у взаємозв'язку з проблемами особистісної самореалізації людини, знаходження нею сенсу власного життя і свого місця в світовій і професійній спільноті. Відтак, активізується діяльність з розробки диверсифікованих форм відкритого і дистанційного навчання на всіх рівнях як формальної, так і неформальної, інформальної освіти з метою врахування навчальних потреб кожної людини протягом усього життя, а також широкому використанню нових інформаційних і комунікаційних технологій.

Актуальність орієнтації сучасної системи освіти України на інформаційно-комп'ютерну парадигму обумовлено необхідністю гармонізувати архітектуру європейської та української систем вищої освіти, забезпеченням її високої якості та запровадженням компетентнісного підходу. Отже, сучасна освіта характеризується спрямованістю на високу доступність, неперервне навчання впродовж всього життя, індивідуальну стратегію навчання, переважання процесів диференціації, активну роль того, хто навчається, та роль викладача як модератора, фасилітатора, тьютора освітнього процесу, широке використання інноваційних технологій навчання.

Для розвитку суспільства важливого значення набуває осмислення якісно нових ознак і смислів сучасної освіти, розуміння тенденцій її розвитку, внутрішніх протиріч й механізмів прогресу.

Перелік використаної літератури

1. Бабанский Ю. К. Оптимизация процесса обучения / Ю. К. Бабанский. — М., 1977. — 256 с.
2. Буркова Л. В. Педагогічні інновації та їх діагностична експертиза: Теорет. аспект / Л. В. Буркова. — К. : Наук. світ, 1999. — 37 с.
3. Іщенко М. П. Соціально-політична енциклопедія: наук. видання / М. П. Іщенко, О. М. Іщенко; за ред. д-ра філос. наук, проф. М. П. Іщенко. — Ч. : «ІнтролігаТОР», 2012. — С. 389—390.
4. Краевский В. Парад парадигм (послесловие к статье Н. Л. Коршуновой) [Электронный ресурс]: Режим доступа: http://library.by/portalus/modules/shkola/readme.php?subaction=showfull&id=1194355156&archive=1194448667&start_from=&ucat=& (свободный доступ).
5. Лозова В. І. Стратегічні питання сучасної дидактики / В. І. Лозова // Шлях освіти, 2005. — С. 11—16.
6. Лукіна Т. Моніторинг якості освіти: теорія і практика / Т. Лукіна. — К.: Видавничий дім «Шкільний світ»: Вид. Л. Галіцина, 2006. — 128 с.
7. Наукові підходи до педагогічних досліджень: колективна монографія / За заг. ред. д. пед. наук, професора, чл.-кор. НАПН України В. І. Лозової. — Харків: Вид-во Віровець А. П. «Апостраф», 2012. — 348 с.
8. Fucuyama F. Our Posthuman future: Consequences of the Biotechnology Revolution Farrar, Straus and Giroux / F. Fucuyama. — N.Y., 2002. — P. 130.

Парадигмальний підхід к розвитку теорії і практики освіти

Проф. Е. Н. Касьянова

Харьковская медицинская академия последипломного образования

Статья посвящена проблемам развития педагогической теории и практики образования в контексте социально-экономических и общественно-политических изменений. Охарактеризованы парадигмы авторитарной и манипулятивной педагогики, педагогической поддержки и информационно-компьютерной, которые в разные исторические периоды отражали сущность базовых модификаций обучения и воспитания в учебных заведениях. Выделены педагогические технологии, которые определяли инновационный процесс в рамках господствующей образовательной парадигмы.

Ключевые слова: парадигмальний підхід, навчання, освіта.

Paradigmatic Approach to the Development of Education Theory and Practice

Prof. O. Kasyanova

Kharkiv Medical Academy of Post-Graduate Education

The article deals with the issues of the development of education theory and practice in the context of social, economic and political changes. The author characterizes paradigms of authoritative and manipulative pedagogy, pedagogical and informational support which reflected nature of basic teaching and education modifications at educational establishments in different historical periods. Some pedagogical technologies that determined innovative process within the framework of predominant educational paradigm are singled out in the article.

Key Words: paradigmatic approach, teaching, education.

Контактна інформація: Касьянова Олена Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педпгогії, філософії та мовної підготовки ХМАПО, м. Харків, вул. Амосова, 58, тел.: +38-711-59-17, e-mail: olena_kasyanova@ukr.net
Стаття надійшла до редакції 02.03.2017 р.